

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO RESEARCH INTELLECTUAL CAPITAL OF ENTERPRISE

УДК 330.1

<https://doi.org/10.32843/bses.49-10>

Касич А.О.

д.е.н., професор,
завідувач кафедри менеджменту
Київський національний університет
технологій та дизайну

Рафальська І.В.

студентка
Київський національний університет
технологій та дизайну

Kasych Alla

Kyiv National University of Technology
and Design

Rafalska Irina

Kyiv National University of Technology
and Design

У статті досліджено економічну сутність поняття «інтелектуальний капітал підприємства». Узагальнено визначення поняття «інтелектуальний капітал», надані різними вченими. Розглянуто підходи до визначення поняття та виокремлення структурних елементів. Досліджено класифікацію інтелектуального капіталу та підходи до його формування. Забезпечено вплив інноваційного процесу як основи на моделювання розвитку підприємства. Розглянуто процес управління інтелектуальним капіталом підприємства. Досліджено методики та показники аналізу інтелектуального капіталу підприємства. Розглянуто властивості інтелектуального капіталу, які ускладнюють його оцінювання та аналіз. Узагальнено методичні підходи до аналізу інтелектуального капіталу підприємства. Систематизовано показники, які характеризують інтелектуальний капітал підприємства. Запропоновано алгоритм аналізу інтелектуального капіталу. Висвітлено основні проблеми щодо управління інтелектуальним капіталом підприємства та його оцінювання.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, інтелектуальні ресурси, нематеріальні активи, менеджмент знань.

В статье исследована экономическая сущность понятия «интеллектуальный капитал предприятия». Обобщены определения понятия «интеллектуальный капитал», предоставленные различными учеными. Рассмотрены подходы к определению понятия и выделению структурных элементов. Исследованы классификация интеллектуального капитала и подходы к его формированию. Обеспечено влияние инновационного процесса как основы на моделирование развития предприятия. Рассмотрен процесс управления интеллектуальным капиталом предприятия. Исследованы методики и показатели анализа интеллектуального капитала предприятия. Рассмотрены свойства интеллектуального капитала, которые затрудняют его оценивание и анализ. Обобщены методические подходы к анализу интеллектуального капитала предприятия. Систематизированы показатели, характеризующие интеллектуальный капитал предприятия. Предложен алгоритм анализа интеллектуального капитала. Освещены основные проблемы касательно управления интеллектуальным капиталом предприятия и его оценивания.

Ключевые слова: интеллектуальный капитал, интеллектуальные ресурсы, нематериальные активы, менеджмент знаний.

The economic essence of the concept of "intellectual capital" of the enterprise is investigated in the article. The development of intellectual capital today is becoming a major tool for the development of Ukrainian enterprises. The transformation of intellectual capital into a driver of economic development requires systematic management, the basis of which is, given the complexity of the processes studied, theoretical understanding and refinement of methodological approaches to analysis. Generalization of the concept of "intellectual capital" by various scientists. Consider approaches to defining the concept and distinguishing structural elements. The classification of intellectual capital and approaches to its formation are investigated. Ensure the impact of the innovation process as a basis for modeling enterprise development. Consider the process of managing the intellectual capital of the enterprise. Methods and indicators of analysis of the intellectual capital of the enterprise are investigated. The properties of intellectual capital, which complicate its assessment and analysis, are considered. Methodical approaches to the analysis of the intellectual capital of the enterprise are generalized. The indicators characterizing the intellectual capital of the enterprise are systematized. The algorithm of analysis of intellectual capital is offered. The main problems of management and evaluation of the intellectual capital of the enterprise are highlighted. In general, intellectual capital depends on the development of all its elements, so it is necessary to have a comprehensive, systematic influence through the implementation of strategy. The article sets out, among other things, the stages of the evolution of scientific understanding of management processes. The purpose of the scientific article is to summarize the existing theoretical and methodological provisions of the study of the intellectual capital of the enterprise in the context of identifying key characteristics that should be taken as the basis of the management process for its development and increase efficiency.

Key words: intellectual capital, intellectual resources, intangible assets, knowledge management.

Постановка проблеми. В сучасних умовах головним фактором забезпечення конкурентоспроможності підприємства є інтелектуальний капітал, розвиток якого набуває стратегічного значення, отже, потребує комплексного та системного управління. Однак інтелектуальний капітал підприємства належить до одних з найбільш складних економічних категорій, яку простіше обґрунтувати з теоретичної точки зору, однак складно виміряти (оцінити) на рівні безпосередньо підприємства. Інтелектуальний капітал не має відображення у фінансовій та нефінансовій звітності чи в аналітичних оглядах підприємств, хоча значимість саме інтелектуального капіталу зростає та потребує дослідження з позицій встановлення

природи прояву та впливу на кінцеві результати діяльності. Складається досить парадоксальна ситуація: актив, який має найбільше значення, не має кількісно-вартісної оцінки. Розуміння цих причинно-наслідкових залежностей є необхідним для обґрунтування стратегічних цілей управління розвитком інтелектуального капіталу. Саме тому окреслені питання є актуальними та потребують дослідження з позицій формування чіткого розуміння змісту та структури, систематизації методичних підходів до оцінювання, імплементації дієвих управлінських інструментів розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку інтелектуального капіталу розглядаються в науковій літературі перш за все в

контексті дослідження видового складу капіталу, через призму формування ключових чинників конкурентоспроможності. Такі акценти у дослідженні природи інтелектуального капіталу (ІК) підтверджують його багатогранність і необхідність поглиблення теорії та методики, що має забезпечити формування відповідного базису для підвищення ефективності управління. Серед основних праць слід назвати такі роботи [1–7].

Так, К.-Е. Свейбі розглядає ІК як нематеріальні активи, а саме індивідуальна компетентність, внутрішня та зовнішня структура підприємства [3]. В.Л. Хадсон ототожнював інтелектуальний капітал з людським та визначав його як «комбінацію генетичної спадщини, художньої освіти, досвіду, ставлення до життя і бізнесу» [1, с. 46]. М.А. Ескіндаров зазначав, що інтелектуальний капітал – «це система характеристик, що визначають здатність людини, тобто якість робочої сили, тобто працівника підприємства, фірми або корпорації, що створює товар чи послуги, в цілях їх відтворення на основі персоніфікованого економічного інтересу кожного суб'єкта і їх сукупності» [2].

Т. Стюарт описував знання та інформацію ІК так: «інтелектуальний матеріал, який включає знання, досвід, інформацію та інтелектуальну власність і бере участь у створенні цінностей» [4, с. 12]. З ним погоджувався його колега П. Саліван, який визначав ІК як «знання, які можуть бути перетворені у вартість» [5, с. 238–244].

З позицій інтелектуального продукту ІК досліджував О.Б. Бутнік-Сіверський: «створений або придбаний інтелектуальний продукт, який має вартісну оцінку, об'єктивований та ідентифікований (відокремлений від підприємства), утримується підприємством (суб'єктом господарювання) з метою ймовірності одержання прибутку (додаткової вартості)» [6, с. 26].

Й.С. Ситник визначає ІК як інтелектуальні ресурси: «капітал у формі людського інтелекту, організаційної і споживацької компоненти організації, створеної у ній інтелектуальної власності» [7, с. 337].

Питання впливу інтелектуального капіталу на змістовні характеристики стратегічного менеджменту знань наведено в роботах таких науковців, як Х. Фітрі, А.Т. Хакімах, С. Манігурук (2019 рік),

А. Кіанто, П. Рітала, Дж. -С. Спендер, М. Ванхала (2014 рік).

Таким чином, єдиної точки зору щодо визначення сутності ІК у вчених немає, а це означає, що осмислення теоретичного базису розуміння економічного змісту поняття «ІК» є актуальним, особливо в контексті розроблення методики аналізу.

Постановка завдання. Мета наукової статті полягає в узагальненні наявних теоретичних та методичних положень дослідження інтелектуального капіталу підприємства в контексті визначення ключових характеристик, які повинні бути взяті за основу управлінського процесу задля його розвитку та підвищення ефективності використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основою визначення змісту управлінських процесів є чітке розуміння предмета управління, тому систематизація підходів до розуміння поняття «інтелектуальний капітал» та ключових змістовних характеристик дає змогу встановити серед іншого також етапи еволюції наукового розуміння цих процесів.

Опрацювання наукових джерел [4; 5; 8; 13] дає змогу виокремити декілька основних підходів до розуміння поняття «інтелектуальний капітал», який розглядається як:

- капітал, а це означає, що для аналізу величини ІК має використовуватись вартісна оцінка;
- нематеріальні активи підприємства, відповідно, з одного боку, вони повинні не мати матеріальної форми, але повинні відобразитись у складі активів підприємства;
- ресурси, тобто сукупність тих їх видів, які пов'язані з інноваційними процесами;
- інтелектуальний продукт підприємства, який має особливу форму, але є ознакою ефективності використання ресурсів.

Відповідно, ІК має багатогранні прояви, що ускладнює його дослідження щодо розроблення методики оцінювання. Не менш важливим є вивчення внутрішніх елементів, які конкретизують природу досліджуваного явища.

Інтелектуальний капітал має свою чітку структуру. Найбільш поширеним підходом є вирізнення у структурі інтелектуального капіталу трьох основних складників (табл. 1).

Вищенаведена структура складників інтелектуального капіталу відображає причинно-наслід-

Таблиця 1

Структура інтелектуального капіталу підприємства

Структурний елемент	Визначення
Людський капітал	Сукупність накопичених персоналом за певний період навичок, знань, інформації, досвіду, творчих здібностей, що забезпечує високу продуктивність праці.
Структурний капітал	Усі можливі технічні засоби, програмне забезпечення, патенти, організаційна структура, товарні знаки, бази даних, що забезпечують ефективну діяльність підприємства та розкривають потенціал персоналу.
Споживчий капітал	Майбутні клієнти підприємства та можливість підприємства задовольнити їх потреби.

Джерело: складено авторами на основі [6; 8; 9; 10]

кові зв'язки: якщо втрачений людський капітал, то автоматично втрачає цінність структурний капітал компанії, що негайно відображається на її фундаментальній вартості. Це можна сказати також про організаційний капітал: якщо низьку оцінку отримує один з двох чинників, то знецінюється інший. В результаті цього невисоку оцінку отримує весь структурний капітал, отже, інтелектуальний капітал загалом.

Отже, для сталого функціонування підприємства, необхідно забезпечити оптимальне співвідношення динаміки розвитку окремих елементів капіталу. Непропорційний розвиток цих елементів в структурі інтелектуального капіталу за рахунок необґрунтованого зростання витрат може привести до зниження показників ефективності та результативності діяльності підприємства замість очікуваного підвищення значення цих показників.

Сьогодні інтелектуальний капітал є одним з найвагоміших важелів виробництва. Однак головним питанням залишається питання обґрунтування індикаторів реальної оцінки ІК, оскільки досить складно уявити собі одиницю виміру, яка б могла точно й об'єктивно виміряти такі характеристики, як досвід працівників, знання, якими вони володіють, їх інтуїція, тим більше, підрахувати й оцінити їх сукупний досвід. Відповідно, важливо, щоби методика базувалась на дослідженні того, що очікує підприємство в майбутньому. Нині не існує єдиного діючого підходу до вимірювання інтелектуального капіталу, однак розроблено декілька методів його оцінювання.

Перший метод базується на розрахунку коефіцієнта Тобіна, який передбачає, що інтелектуальний капітал має позитивну оцінку за умови, якщо вартість підприємства значно перевищує вартість матеріальних активів підприємства, що не дає змогу оцінити інтелектуальний капітал як окремих елемент.

Другий метод передбачає визначення ринкової капіталізації підприємства та порівняння її величини з балансовою вартістю активів, що дасть змогу визначити інтелектуальний капітал.

Брокер технологій – це метод, за якого рівень інтелектуального капіталу підприємства залежить від кількості позитивних відповідей з 20 питань [13]. Цей метод передбачає лише інформаційний характер та не дає змогу надати вартісну оцінку.

Одним з найбільш ефективних методів оцінювання інтелектуального капіталу підприємства сьогодні є система показників Нортон та Кеплена (BSC). Ця система виділяє 4 групи показників, такі як клієнтські та фінансові показники, показники внутрішніх бізнес-процесів, показники розвитку та навчання персоналу. Цей метод орієнтований на адаптацію показників оцінювання для кожного конкретного випадку. Це комплексний підхід нефінансового та фінансового оцінювання активів,

який дає можливість довгострокового планування створення вартості й розвитку організації загалом.

Наступний метод (Індекс інтелектуального капіталу) націлений на побудову загальної картини створення вартості в компанії. Підхід об'єднує стратегію, нефінансові характеристики, фінанси й додану вартість.

Останньою є методика оцінювання інтелектуального капіталу Пулика, яка визначає ефективність використання трьох типів ресурсів підприємства, а саме доданої вартості фізичного капіталу (CEE), доданої вартості людського капіталу (HCE) та доданої вартості структурного капіталу (SCE), що дає змогу врахувати такі характеристики, як виручка, витрати, інвестиційний капітал та додана вартість, що найкращим чином відображає інтелектуальний капітал.

К.Е. Свейбі [3] запропонував класифікацію всіх методів оцінювання інтелектуального капіталу, які поділив на 4 групи (табл. 2).

Представлені методичні підходи мають свої переваги й недоліки та певним чином відображають кількісно-якісні характеристики ІК. Основним недоліком більшості розглянутих методик є те, що вони спрямовані на узагальнений аналіз та визначення величини ІК через розрахунок одного універсального показника. Однак проведені теоретичні дослідження сутності поняття «ІК» засвідчили багатогранність досліджуваних процесів та підтвердили необхідність використання більш гнучких методик. Саме тому, на нашу думку, більш логічним є використання фрагментарного підходу, що дасть можливість забезпечити дослідження складових частин інтелектуального капіталу із застосуванням і кількісних, і якісних показників (табл. 3).

Показники систематизовано в розрізі змістовних характеристик ІК як капіталу, як ресурсів та як результатів.

Пропонований алгоритм дасть змогу забезпечити постійний моніторинг ключових складових частин інтелектуального капіталу та визначити причинно-наслідкові зв'язки в межах ланцюжка «активи – ресурси – результати».

Висновки з проведеного дослідження. Розвиток інтелектуального капіталу нині стає основним інструментом розвитку українських підприємств. Однак перетворення інтелектуального капіталу на драйвер економічного розвитку потребує системного управління, основою чого з огляду на складність досліджуваних процесів є теоретичне розуміння та вдосконалення методичних підходів до аналізу. Загалом інтелектуальний капітал залежить від розвитку всіх його елементів, тому необхідно здійснювати комплексний, системний вплив за допомогою реалізації стратегії. Саме тому у статті досліджено основні характеристики ІК з теоретичної точки зору.

Класифікація методичних підходів до оцінювання інтелектуального капіталу

Назва групи	Сутність	Недоліки
Методи підрахунку балів (Scorecard Methods)	Ґрунтується на індикаторах та індексах, які визначаються за допомогою підрахунку балів.	Результати оцінювання мають інформаційний характер і не дають змогу надати грошову оцінку вартості інтелектуального капіталу.
Методи ринкової капіталізації (Market Capitalization Methods)	Визначають ціну інтелектуального капіталу як різницю, отриману між ринковою та балансовою вартістю активів.	Умовність визначення інтелектуального капіталу та обмеження виділення з різниці між вартостями таких факторів, як ділова репутація та партнерські зв'язки компанії.
Методи прямого вимірювання інтелектуального капіталу (Direct Intellectual Capital methods)	Сюди належать усі методи, засновані на оцінюванні окремих компонентів інтелектуального капіталу.	Інтегральна оцінка інтелектуального капіталу підприємства виводиться лише після повного оцінювання окремих елементів капіталу.
Метод віддачі на активи (Return on Assets methods)	Визначає вартісну оцінку інтелектуального капіталу шляхом дисконтування отриманого грошового потоку.	Відсутність розмежування інтелектуального капіталу та різних форм нематеріальних активів.

Джерело: складено авторами на основі [3; 11; 12]

Таблиця 3

Показники, які характеризують інтелектуальний капітал підприємства

Складові частини	Капітал	Ресурси	Результат
Характеристики персоналу	Чисельність інженерно-технічного персоналу (зокрема, з науковими ступенями); частка інженерно-технічного персоналу (зокрема, з науковими ступенями) у загальній кількості персоналу; освітня структура персоналу та її динаміка; середній вік інженерно-технічного персоналу; досвід (кількість років) роботи персоналу.	Інвестиції в НДДКР; частка інвестицій в НДДКР у загальній величині доходу підприємства та інвестицій у нові методи управління; загальні витрати на підвищення кваліфікації, стажування; частка витрат на підвищення кваліфікації персоналу у загальній величині витрат на інновації; витрати на підвищення кваліфікації, стажування з розрахунку на одного працівника.	Нові розроблені технології; нові види продукції; частка інноваційної продукції в загальному обсязі продукції; патенти, ліцензії, товарні знаки; додана вартість та обсяг продаж (зокрема, інноваційної продукції) з розрахунку на одного працівника.
Організаційні умови	Частка комп'ютеризованих робочих місць відносно їх загальної кількості.	Кількість робочих днів, які відведено на навчання кожного співробітника.	Організаційна структура та структура управління; кількість підрозділів, у яких зайнятий інженерно-технічний персонал.

Найбільш важливим на сучасному етапі розвитку науки є оцінювання інтелектуального капіталу, тому було систематизовано основні методичні підходи, які використовуються на практиці. Оскільки наявні методи не дають змогу повністю оцінити інтелектуальний капітал, у статті запропоновано використовувати фрагментарний підхід та сформовано набір ключових показників, які деталізовано характеризують складові частини інтелектуального капіталу. Частина методів оцінювання описує лише інформаційний характер та не враховує особливості окремих елементів інтелектуального капіталу, тоді як інша ототожнює та оцінює його з позицій капіталу, ресурсів та результатів. Все це загалом доводить необхідність проведення

подальших досліджень, оскільки розроблення стратегії розвитку інтелектуального капіталу підприємства неможливе без його точного оцінювання та аналізу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Edvinsson L., Malone M. Kapitał intelektualny. Warszawa : PWN ; Difin, 2002. 139 p.
2. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / за ред. В.М. Гейця. Київ : Інститут економіки прогнозування ; Фенікс, 2003. 1008 с.
3. Sveiby K.E. The New Organizational Wealth: Managing and Measuring Knowledge Based Assets. URL: <http://www.sveiby.com/articles/MeasureIntangibleAssets.html> (дата звернення: 24.12.2019).

4. Стюарт Т.А. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций / пер. с англ. В.А. Ноздриной. Москва : Поколение, 2007. 368 с.

5. Sullivan P. Value-driven Intellectual Capital; How to Convert Intangible Corporate Assets into Market Value. Wiley, 2000, pp. 238–244. URL: <http://www.sveiby.com/articles/icmmovement.html> (дата звернення: 12.12.2019).

6. Бутнік-Сіверський О.Б. Интеллектуальный капитал: теоретичний аспект. *Интеллектуальный капитал*. 2002. № 1. С. 16–27.

7. Ситник Й.С. Интеллектуалізація капіталу організації та його структурування. *Формування ринкової економіки* : збірник наукових праць. Спец. вип. : у 2 ч. Ч. 1 : Стратегічні імперативи сучасного менеджменту / відп. за вип. С.М. Соболь. Київ : КНЕУ, 2012. С. 332–342.

8. Гапоненко А.Л., Орлова Т.М. Управление знаниями. Как превратить знания в капитал. Москва : Эксмо, 2008.

9. Ілляшенко С.М. Сутність, структура і методичні основи оцінки інтелектуального капіталу. *Економіка України*. 2008. № 11. С. 16–26.

10. Касич А.О., Черняхівська М.В., Мірошніченко А.М. Сучасні методичні підходи до аналізу використання персоналу підприємства. *Фінансовий простір*. 2018. № 3. С. 35–40.

11. Смирнов В.Т. и др. Человеческий капитал: содержание и виды, оценка и стимулирование : монография. Москва : Машиностроение-1 ; Орел : ОрелГТУ, 2005. 513 с.

12. Быкова А.А., Молодчик М.А. Влияние интеллектуального капитала на результаты деятельности компании. *Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия 8. «Менеджмент»*. 2011. № 1

13. Собко О.М. Интеллектуальный капитал підприємства: концептуалізація – функціонування – розвиток : монографія. Тернопіль : Крок, 2014. 360 с.

14. Fitri H., Nugraha A.T., Hakimah Y., Manihuruk C. Strategic management of organization knowledge and competency through intellectual capital. *Polish Journal of management studies*. 2019. Vol. 19. No. 2. P. 132–141.

15. Kianto A., Ritala P., Spender J.-C., Vanhala M. The interaction of intellectual capital assets and knowledge management practices in organizational value creation. *Journal of Intellectual Capital*. 2014. Vol. 15. Iss. 3. P. 362–375.

16. Касич А.О., Медвідь Г.С. Управління кадровою безпекою на українських підприємствах через призму макроекономічних процесів. *Ефективна економіка*. 2019. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2018/12.pdf (дата звернення: 24.12.2019).

Available at: <http://www.sveiby.com/articles/MeasureIntangibleAssets.html> (accessed 24 December 2019).

4. Styuart T.A. (2007) Intellektual'nyy kapital. Novyy istochnik bogatstva organizatsiy [Intellectual capital. A new source of enrichment for the organization.]. Per. s angl. V.A. Nozdrinoy. M. : Pokolenie.

5. Sullivan P. (2000) Value-driven Intellectual Capital; How to Convert Intangible Corporate Assets into Market Value. Wiley, pp. 238–244. Available at: <http://www.sveiby.com/articles/icmmovement.html> (accessed 12 December 2019).

6. Butnik-Siverskiy O.B. (2002) Intellektualnyi kapital: teoretychnyi aspekt [Intellectual capital: a theoretical aspect.]. Intellektualnyi kapital. № 1. pp. 16–27.

7. Sytnyk Y.S. (2012) Intellektualizatsiia kapitalu orhanizatsii ta yoho strukturuvannia [Intellectualization of the capital of the organization and its structuring.]. Formuvannia rynkovoї ekonomiky [Formation of market economy]: zb. nauk. pr. Kyiv : KNEU. Spets. vyp. : u 2 ch. Ch. 1 : Stratehichni imperatyv y suchasnoho menedzhmentu. Vidp. za vyp. S.M. Sobol. pp. 332–342.

8. Gaponenko AL., Orlova T.M. (2008) Upravlenie znaniyami. Kak prevratit' znaniya v kapital [Knowledge management. How to turn knowledge into capital]. M. : Eksmo.

9. Illiashenko S.M. (2008) Sutnist, struktura i metodychni osnovy otsinky intellektualnoho kapitalu [The essence, structure and methodological bases of the assessment of intellectual capital]. Ekonomika Ukrainy. № 11. S. 16–26.

10. Kasych A.O., Cherniakhovska M.V., Miroshnychenko A.M. (2018) Suchasni metodychni pidkhody do analizu vykorystannia personalu pidpriemstva [Modern methodological approaches to the analysis of the use of the personnel of the enterprise]. Finansovyi prostir. № 3. pp. 35–40.

11. Smirnov V.T. i dr. (2005) Chelovecheskiy kapital: sodержanie i vidy, otsenka i stimulirovanie [Human capital: content and types, evaluation and stimulation] : monografiya Mashinostroenie-1; Orel : OrelGTU.

12. Bykova A.A., Molodchik M.A. (2011) Vliyanie intellektual'nogo kapitala na rezul'taty deyatelnosti kompanii [The impact of intellectual capital on company performance]. Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta. Seriya 8. "Menedzhment". № 1.

13. Sobko O.M. (2014) Intellektualnyi kapital pidpriemstva: kontseptualizatsiia – funktsionuvannia – rozvytok [Enterprise intellectual capital: conceptualization – functioning – development]. Ternopil, Krok.

14. Fitri H., Nugraha A.T., Hakimah Y., Manihuruk C. (2019). Strategic management of organization knowledge and competency through intellectual capital. Polish Journal of management studies. Vol. 19, no. 2, pp. 132–141.

15. Kianto A., Ritala P., Spender J.-C. and Vanhala M. (2014). The interaction of intellectual capital assets and knowledge management practices in organizational value creation, Journal of Intellectual Capital. Vol. 15. Iss. 3, pp. 362–375.

16. Kasych A.O., Medvidj Gh.S. Upravlinnja kadrovoju bezpekoju na ukrajinsjkykh pidpriemstvakh cherez pryzmu makroekonomichnykh procesiv [Human resources management at Ukrainian enterprises through the lens of macroeconomic processes]. Efektyvna ekonomika. 2019. № 1. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2018/12.pdf (accessed 24 December 2019).

REFERENCES:

1. Edvinsson L., Malone M. (2002) Kapital intelektualny [Intellectual capital]. Warszawa, PWN. Warszawa, Difin.

2. Heits V.M. (2003) Ekonomika Ukrainy: stratehiia i polityka dovhostrokovoho rozvytku [Ukrainian economy: long-term development strategy and policy]. Kyiv : In-ekonom.prohnozuv., Feniks.

3. Sveiby K.E. The New Organizational Wealth: Managing and Measuring Knowledge Based Assets.